

Handläggare

Hanna Wåhlén

Enligt sändlista

Information om avslutad förstudieundersökning vid Norra Deje, Skogsvårdsstyrelsens f.d. skogsplantskola

Sweco Environment AB har på uppdrag av SGU genomfört en översiktlig miljöteknisk markundersökning av ett flertal områden som tidigare brukats av Skogsvårdsstyrelsens skogsplantskola i Deje, Forshaga kommun. Områdena som undersökts inom ramen för denna undersökning kallas här Norra Deje eftersom de ingående delområdena, som namnet antyder, ligger norr om de centrala delarna av tätorten Deje i Forshaga kommun. Marken där plantskoleverksamheten har bedrivits har till största del arrenderats av Skogsvårdsstyrelsen för att driva upp skogsplantor till skogsbruket. De fastigheter som har omfattats av undersökningen redovisas i tabell 1.

Tabell 1.

Delområde	Ingående fastigheter
Hällekilstorp (4 ha)	Hällekilstorp 1:5
Bergsäng (18 ha)	Bergsäng 1:2, 1:3, 1:4 och 1:5
Nordsjön (8 ha)	Nordsjön 1:9
Smedserud (16 ha)	Östra Olsätterstorp 1:16, Olsätter 3:1, Smedserud 1:5 och 1:9
Olsätter (17 ha)	Olsätter 1:30

Resultaten från de inledande undersökningarna har nu utvärderats och visar att det förekommer rester av bekämpningsmedel i marken som kommer från den tidigare plantskolan. En sammantagen bedömning är att det inte finns någon risk för människors hälsa eller för miljön inom delområdena Hällekilstorp och Smedserud. Inom övriga delområden (Bergsäng, Nordsjön och Olsätter) förekommer halter av DDT som överskrider Naturvårdsverkets generella riktvärden för förorenade områden. I Olsätter finns ett mindre avgränsat område med mycket höga halter av DDT som skulle kunna innebära en risk för människors hälsa och jorden kommer därför att grävas bort. Området är utmärkt med en skylt. Inom övriga områden där DDT förekommer finns det inga risker för människor som vistas inom området.

Bakgrund

SGU företräder staten för att undersöka och vid behov åtgärda föroreningar i mark och grundvatten på platser där statliga organisationer, som inte längre finns kvar, har ett ansvar för hur föroreningarna en gång kom till. Den numera nedlagda myndigheten Skogsvårdsstyrelsen drev skogsplantskolor på ett antal platser i Sverige, vilka nu undersöks av SGU.

DDT är det bekämpningsmedel som vanligtvis påträffas vid nedlagda skogsplantskolor eftersom det är en förorening som binder hårt till marken och inte bryts ner så lätt. Det är en insekticid som från början av 1950-talet användes för att skydda skogsplantor mot angrepp från snytbaggar. De vanligaste sätten att behandla plantorna var genom doppling i preparatlösning eller sprutning av plantor i plantsängarna på odlingsfälten.

Resultat av utförd undersökning

I norra Deje påträffas DDT och dess nedbrytningsprodukter i yliga jordprover inom delområdena Bergsäng, Nordsjön och Olsätter. Skogsplantorna på de tidigare odlingsfälten besprutades med traktor vilket innebär att DDT har spridits över stora ytor. De högsta halterna har påträffats i yttlig jord i anslutning till en före detta tankningsplats i Olsätter där bekämpningsmedel till traktorn har blandats ut med framdraget kommunalt vatten.

I de dricksvattenbrunnar som har undersökts har inga halter av bekämpningsmedel, varken DDT eller andra analyserade ämnen, påträffats.

Riskbedömning

För undersökningsområdena Hällekilstorp och Smedserud görs bedömningen att det inte finns någon risk varken för människors hälsa eller för miljön.

De före detta odlingsfälten för skogsplantor vid Bergsäng, Olsätter och Nordsjön utgörs i dag framförallt av åkermark. Några risker bedöms inte finnas för människor som tillfälligt vistas inom åkermarken. Halterna är dock högre än riktvärdet för den styrande exponeringsvägen, ”intag av växter”. Detta indikerar att viss risk kan finnas för människors hälsa, beroende på aktuellt intag av odlade växter från åkermarken. Det kan nämnas att detta är en teoretiskt beräknad risk som har modellerats fram utifrån uppmätta halter i jorden och som utgår från konservativa antaganden om hur stor andel av växtintaget som kommer ifrån området och hur mycket dessa växter tar upp ifrån jorden.

Vid Bergsäng och Olsätter finns bostadshus med omgivande trädgårdar som är belägna utanför de före detta odlingsfälten, men som gränsar till dessa. Viss vindavdrift vid besprutning inom de före detta odlingsfälten kan inte helt uteslutas utan provtagning, men eventuell påverkan på jordlagren bedöms som mycket begränsad. Risker för människors hälsa bedöms därför som låg. Även provtagning av privata dricksvattenbrunnar stödjer denna bedömning.

Vid Bergsäng, Olsätter och Nordsjön finns risk för negativ påverkan på markens egna ekosystem, vilket även kan påverka djur högre upp i näringskedjan, till exempel fåglar som äter mask. Trots de relativt höga halterna vid de tre ovan nämnda delområdena bedöms risken för påverkan på grundvattnet inom odlingsfälten vara låg. Detta baseras på ett flertal analyserade grundvattenprov, men också på en förmodad mäktig omättad zon i marklagren. Samt SGUs erfarenheter från genomförda grundvattenundersökningar vid andra skogsplanteskolor med likartade förhållanden.

Vid Olsätter har, enligt ovan, ett mindre avgränsat område med delvis kraftigt förhöjda halter påträffats. Ingen odling sker inom detta område och endast korttidsvistelse är aktuellt för människor. Halterna av DDT på området är dock ställvis mycket höga, varför man inte kan utesluta risk för människors hälsa. Det innebär att man bör undvika att komma i kontakt med jorden i området så att man inte riskerar att få i sig jord via munnen.

Höga halter av DDT kommer att grävas bort

Under året planerar SGU att genomföra en sanering för att ta bort de högsta halterna av DDT som har påträffats i jord vid den före detta tankningsplatsen för bekämpningsmedel i Olsätter. Den förorenade jorden kommer att grävas bort och omhändertas och marken kommer att återställas till tidigare markanvändning. Har du frågor om förstudien eller den kommande saneringen är du välkommen att kontakta mig via mail: hanna.wahlen@sgu.se eller telefon 08-545 215 11.

Rester av DDT i marken leder till fortsatta utredningar

Utifrån resultatet från förstudien planerar SGU att gå vidare med fördjupade utredningar under 2021. Det fortsatta arbetet kommer att ledas av Karin Eliaeson och Kristin Forsberg. Har du frågor är du välkommen att kontakta dem via mail: karin.eliaeson@sgu.se, kristin.forsberg@sgu.se eller telefon: 08-545 215 08, 046-311 772.

Hanna Wåhlén, Projektledare, SGU

Bilaga: Skogsvårdsstyrelsen f.d. plantskola i Deje, Forshaga kommun. Förstudie, översiktlig miljöteknisk markundersökning inom område Norra Deje, Sweco Environment 2020-06-12